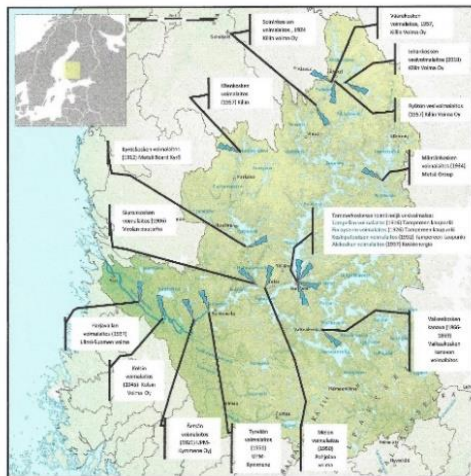

Kokemäenjoen reitin kunnostusyhdistys ry

Kokemäenjoen reitillä sijaitsevia voimalaitoksia

Vahvalaitoksen nimi (parustamisvuosi) nykyinen omistus

© Suomalainen Voima Oy 2011

Kuva. Merikosken Kalatie Oulujoelta

- * Koordinoiva yhdistys
- * Perustettu 26.11.2020 - kansanliike
- * FB jäseniä 1300
- * Konsortio: Pori, Ulvila, Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Sastamala, Nokia, Tampere - asukkaita 419 775. Tampere: ”Hanke on kannatettava. Kaupungin luonnon monimuotoisuusohjelman luonnoksessa on mukana toimenpide, joka on Tammerkosken osalta saman suuntainen.”
- * Hyödynnämme olemassa olevia tutkimuksia ja esitämme tutkittuja ratkaisuja, joiden avulla vaelluskalakannat voidaan elvyttää ja jokireitit avata kalakannoille sekä parantaa kutualueita
- * Selvitetään rahoitusmahdollisuuksia mm. EU:sta
- * Elinvoimaseminaari Tampereella 2022
- * Elinvoimaseminaari 27.4.2023 Pori

Toiminnan tavoitteet

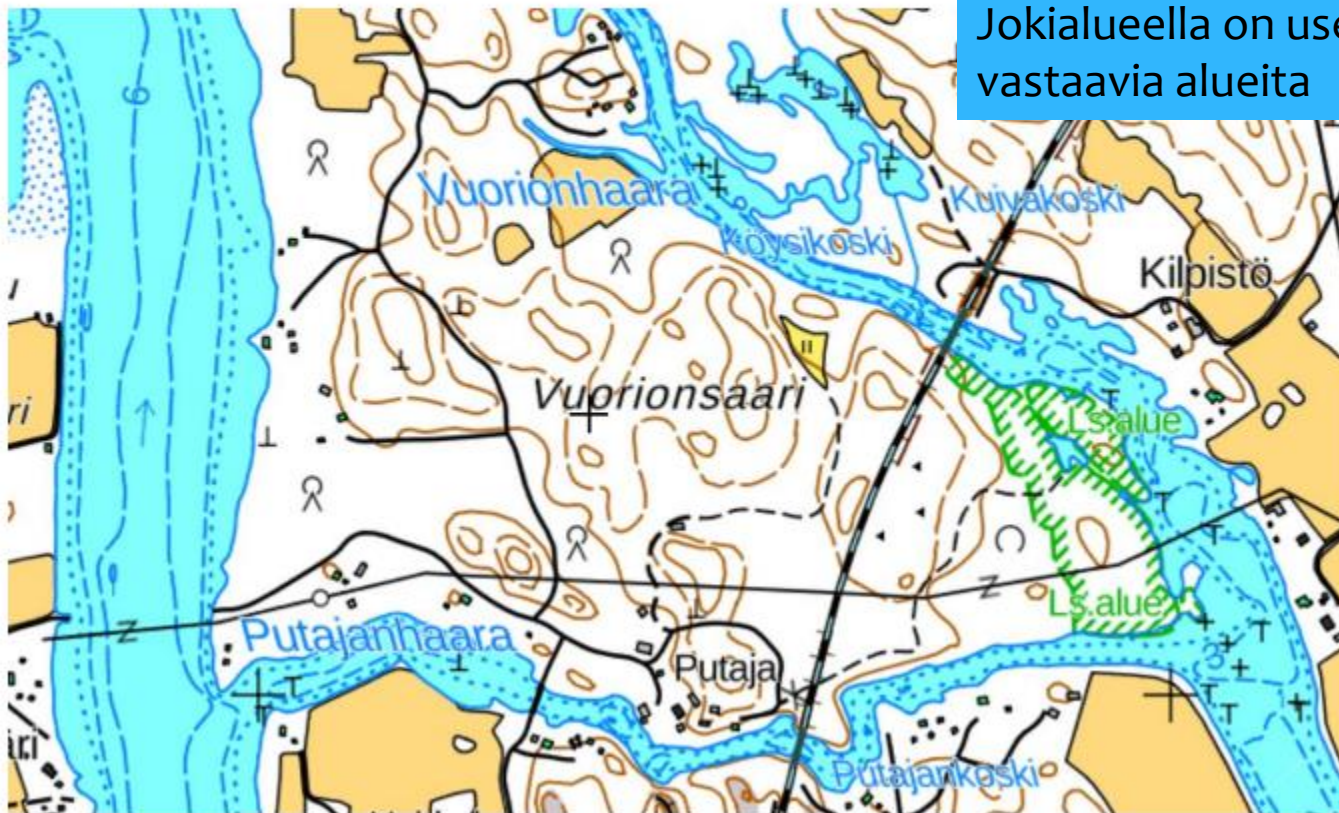
Kuva. Oulun
Merikosken
kalatie

- * Laaditaan ratkaisumalli vaelluskalojen kulkuesteiden ohittamiseksi, selvitetään uudet ja kunnostettavat lisääntymisalueet
- * RakenneLuonnon mukainen kalatie/ohitusuoma - jossa virtaamaa on läpi vuoden - mahdollistaa useimpien kalalajien ja muun eliöstön liikkumisen patorakenteiden ohi
- * Laajennetaan kuntakonsortiota Kokemäenjoen reitin alueelle
- * Selvitetään millaiset pk-yritykset menestyvät jokialueilla / vaelluskalavesistöissä (mm. Ruotsi, Norja)
- * Selvitetään millaisia toimenpiteitä tarvitaan, jotta alueelle saadaan toimivia matkailuyrityksiä
- * Käynnistetään esiselvitys kalateiden rakentamiseksi Harjavallan ja Äetsän vesivoimalaitosten ohi

Vanhat koskialueet käyttöön

Monimuotoista jokiympäristöä, vanhat koskialueet mahdollisia lisääntymisalueita, jos on läpijuoksutus

Jokialueella on useita vastaavia alueita

Harjavallan vesivoimalaitos

Ohitusuoma

- Pituus 800 m, keskikaltevuus 3,3 %, jyrkimmässä paikassa sovitettavissa retkeilypolkuun
- Luonnonmukainen toteutustapa Paratiisin-Pirilänkosken lehtoalueella
- Natura 2000 -aluetta – tarvitaan ekologinen kompensatio luontomuutoksille
- Yhdysuoma kosken yläosasta voimalan alle, mihin kalat hakeutuvat

Lähde: INTERENV OY / Jukka Jormolan esitys Konsortiotilaisuudessa Porissa 4.10.2023

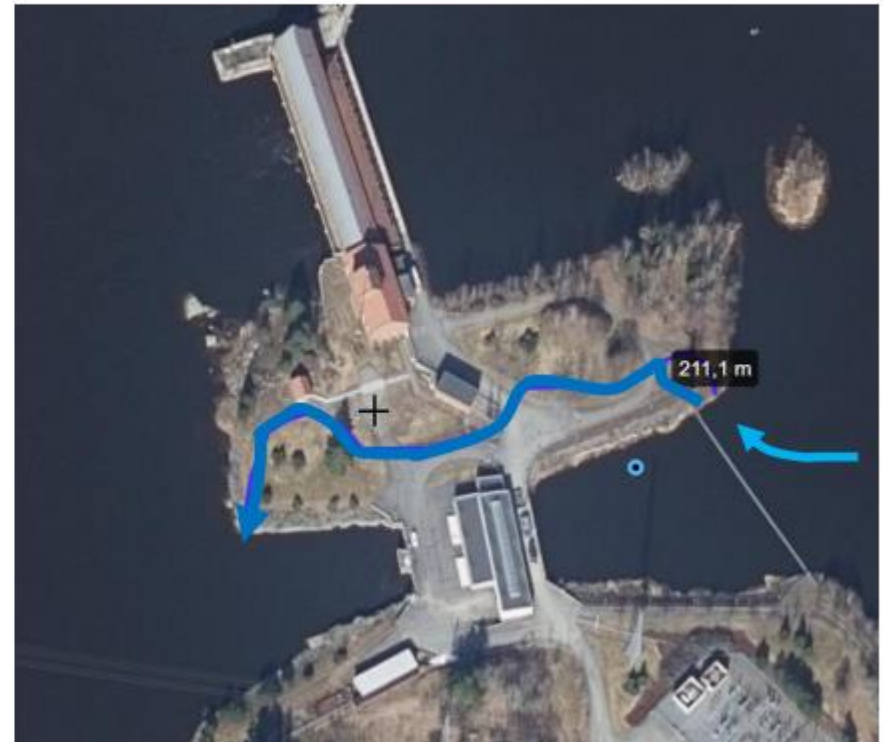
Äetsän vesivoimala

Ohitusuomat

- Kaltevuus 1,8 % (houkuttelevuus?)

Kaltevuus 2,8 %, voi toimia
alasvaellukseen ohjaisaidalla

Lähde: INTERENV OY / Jukka Jormolan esitys Konsortiotilaisuudessa Porissa 4.10.2023

Kolsin vesivoimalaitos

Ohitusuomia

- Molemmille rannoille n. 1 km
- Yhteys voimalan alta säännöstelypadolle
- Mahdollisesti useampia haaroja, lisäksi poikasalaa

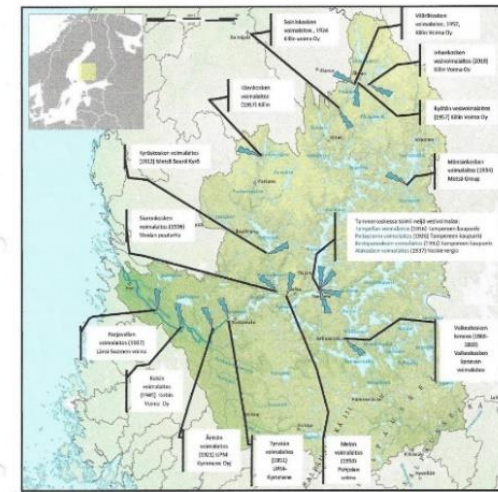

Lähde: INTERENV OY / Jukka Jormolan esitys Konsortiotilaisuudessa Porissa 4.10.2023

Vaihe 1: Suunnitelma Kokemäenjoelle

Lähetimme 29.11.2021 ELY-keskuksille esityksen, jossa pyydetään ”Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen ELY-keskukset ryhtyisivät viivyttlemättä toimenpiteisiin Kokemäenjoen reitin voimalaitosten kalateiden rakentamistyön käynnistämiseksi.”

ELY:t vastasivat 7.3.2022: ”... kalatalousviranomaisen ei nykytiedon valossa pidä kalateiden rakentamista Kokemäenjokeen tarkoituksenmukaisena **eikä ryhdy nyt toimenpiteisiin kalateiden rakentamisen edistämiseksi.**” ... **MUTTA ... ELY-keskukset tulevat käynnistämään kalataloudellisia selvityksiä ... lohen ja taimenen nykyisten ja potentiaalisten poikastuotantoalueiden sijainti ja pinta-ala määritetään ... Kokemäenjoessa.**

Kokemäenjoen reitillä sijaitsevia voimalaitoksia

Voimalaitoksen nimi (paruciaminonni) nykyinen omistaja

KOKONAISUUS PITÄÄ NÄHDÄ

pitää tehdä selvitys **Kokemäenjoen reitin vaelluskalojen** poikastuotantoalueiden sijainnista ja pinta-alan kartoitus, jotta saadaan tiedot niiden elinkiertomallinnukseen. Siinä tulee yksilöidä mm.:

- nykyiset lisääntymisalueet
- kunnostettavat alueet
- kalateiden yhteydessä olevat lisääntymisalueet
- Muut mahdolliset alueet
- Säännöstely huomioitava poikastuotantoalueiden suunnittelussa

Lohet ja meritaimenet nouseva myös jokialueen yläpuolisiin vesistöosiin (mm. Nokianvirta, Tammerkoski, Murolekoski, Syvingin salmi, Herraskoski, Nokian Luodonsaari, Lempäälän Kuokkalankoski, Kangasalan Kaivanto ym.)

Kokemäenjoen ja Tammerkosken vesivoimalaitosten ns. "kalatieluvat"

**ÄETSÄN
VESIVOIMALAIT
OS** lupa
myönnetty v.
1921 **Turun ja
Porin läänin
maaherra**
"... omistaja on
velvollinen
patoon
rakentamaan ja
siinä
ylläpitämään
kalastushallitukse
n hyväksymien
piirustuksien
mukaisen
kalaportaan.

Kalaportaat
eivät
toimineet

**HARJAVALLAN
VESIVOIMALAIT
OS** lupa v 1937
**Turun ja Porin
läänin maaherra**
Kokemäenjoen
Pirilän koskeen
Vesilaitoksessa
käytettäköön
tarvittaessa
valtaväylänkin
vettä mikäli sitä
ei tarvita
lauttauksen
toimittamiseen
tai **kalatietä
varten.**

Kalahissi ei
toiminut

**TAMMERKOSKE
N alavoimalaitos
vesistötoimikunn
an** lupa
myönnetty v
1937

Omistaja on
omalla
kustannuksellaan
rakentaa ja
kunnossapitäää
kalatien
kalastusviranoma
isen hyväksymän
suunnitelman
mukaan.

Kalatietä ei
rakennettu

**KOLSIN
VESIVOIMALAIT
OS**
vesistötoimikunn
an lupa
myönnetty
vuonna 1945

Vesistötoimikunt
a "...minkä lisäksi
patoon on
tehtävä
maataloushallitu
ksen hyväksymät
laitteet kalan
kulkua varten"

Kalatietä ei
rakennettu

**TAMMERKOSKEN
keskikosken
vesivoimalaitos** Hämeen
lääninhallituksen lupa v
1945 "Omistaja on
omalla kustannuksellaan
rakentamaan ja
kunnossapitämään
kalatien kalastus
viranomaisen hyväksymä
n suunnitelman mukaan.
Sekä vastedes tekemään
kalatiehen ne
muutokset, jotka
katsotaan tarpeelliseksi
sen saattamiseksi
tarkoituksen
mukaiseksi

Kalatietä ei
rakennettu

**TYRVÄÄN
vesivoimalaitos**
vesistötoimikunnan
lupa myönnetty v
1951:
"Omistajan on
osallistuttava
kalanviljelyä
tarkoittaviin
toimenpiteisiin tai
kustannuksiin siinä
määrässä kuin
maataloushallitukse
n kalatalousosasto
katsoo tarpeelliseksi
vesistön kalakannan
suojaamiseksi

Ei kalatien
rakentamisvelvo
itetta

**MELON
vesivoimalaitos**
vesistötoimikunn
n lupa myönnetty
v 1955
vesilaitoksen
omistajan on
kustannuksellaan
osallistuttava
maataloushallitukse
n hyväksymällä
tavalla vesistön
kalakannan
säilyttämiseksi
mahdollisesti
tarpeelliseksi
katsottaviin
toimenpiteisiin

Ei kalatien
rakentamisvelvo
itetta

1921

1930

1940

1950

**KHO päätös v 2022
– alkuperäisiä lupia
tulee noudattaa**

Äetsän ja Harjavallan
vesivoimalaitokset sulki
Kokemäenjoen

MMM:n ja ELY:n perusteet pohjautuvat vanhaan tietoon

”MMM on katsonut että kalakantojen hoito Kokemäenjoessa tulee tulevaisuudessakin perustumaan istutuksiin, vaikka istutettavat kalalajit tai kannat saattavatkin muuttua jossain määrin nykyisestä.” Maa- ja metsätalousministeriön hakemus L-S ympäristölupavirastoon 18.6.2001 Dnro 97096 sivu 4.

Ministeriön kannanotto lukittu vanhaan tietoon.

- * Veden laatu on parantunut ja paranee
- * Uitto on loppunut
- * Lisääntymisalueita voidaan luoda lisää
- * EU Komission säädökset ohjeistavat toimintaa

Ministeriön kannanottoa tulee muuttaa.

Oikeuden päätökset relevantteja ja perusteettomia

Äetsän vesivoimalaitos / Vesioikeuden päätös v 1992 ”
... avustavan virkamiehenlausuntoon viitaten toteaa nykyisen käyttämättömänä olevan **kalaportaan jäävän** uuden koneaseman rakentamisen jälkeen **väärään paikkaan** ja siten menettävän **Toimitusinsinöörin lausunto: ”Koska kalaporras ei ole tähänkään asti toiminut”**

Kalaportaat eivät ole toimineet missään vaiheessa. Alkuperäistä lupaehtoa ei noudatettu 70 v aikana. Lupaehtoon toteuttamista ei ole valvottu päätöksen jälkeen.

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto 2001 Kolsin ja Harjavallan vesivoimalaitokset. *Toimivien kalateiden rakentamiseen liittyy kuitenkin epävarmuustekijöitä minkä vuoksi **kalojen nousu saattaisi jäädä vähäiseksi.** ... Sopivia lisääntymisalueita ei ole säännöstelyn vedenkorkeuden vaihtelun johdosta*

Tämä on näkemys joka perustuu luuloon. Toimivia kalateitä on rakennettu. Paljon uutta tietoa on saatavana - sitä on hyödynnettävä. Vesivoimalaitosten lupia voidaan muuttaa ja myös säännöstelyä.

Vuonna 1996 VTT kartoitti kalateiden rakentamismahdollisuutta Kokemäenjoella neljän alimman voimalaitoksen osalta (Harjavalta, Kolsi, Äetsä, Hartolankoski) ja selvityksessä päädyttiin seuraavaan lausuntoon: ... **”kalateiden rakentaminen on kohteeksi valituilla laitoksilla mahdollista”.**

Kalatiet tarjoavat Kokemäenjoella uudet mahdollisuudet

Luonnonmukainen kalatie.

Jos uomaan juoksutetaan riittävästi ja ympärivuotisesti vettä, se toimii myös kalojen ja muun virtavesiluonnon elinympäristönä.

Työpaikkoja:

Jokialueen vaelluskalakanta mahdollistaa uudenlaisen elinvoimaisen matkailuelinkeinon jokialueella

Ruokaa:

Kalatie mahdollistavat uudenlaisen terveellisen ruokahuollon

Kokonaissaali ollut satoja tonneja vuodessa lohta, siikaa, taimenta
Vaelluskalat lisääntyvät jokialueella ja kasvavat merialueella.

Muutos on tapahtunut

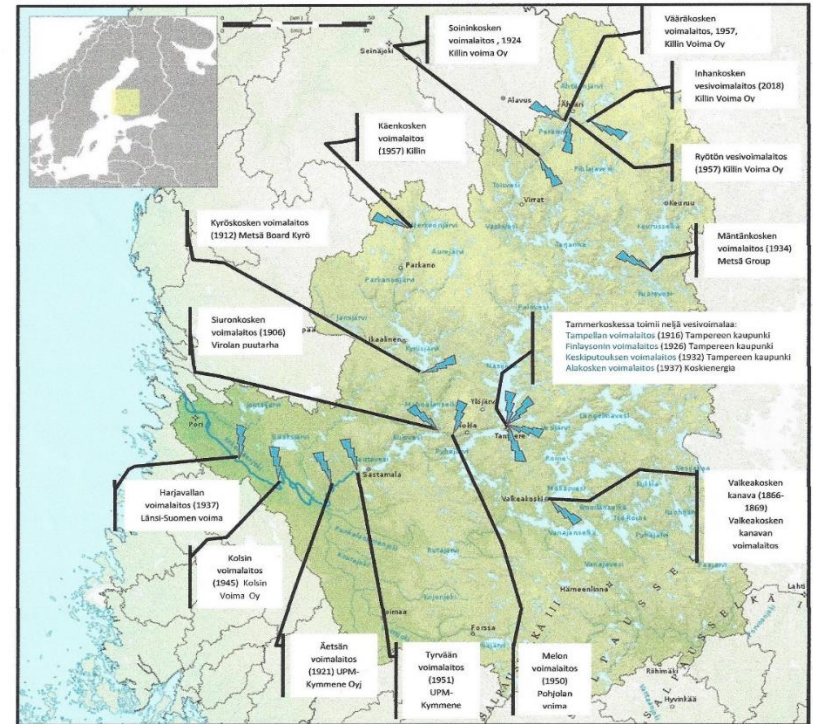
Kuva Oulun Merikosken kalatie

- * Euroopan unionilta on saatu kritiikkiä Suomen toiminnasta yleensäkin näissä koskiasioissa. EU:n komissio raportoi EU:n parlamentille Suomen tilasta vesipuitedirektiivin täytäntöönpanon osalta. Raportissa on todettu mm. että
  - Suomen vesienhoidon suunnittelujärjestelmään tulisi sisällyttää selvät toimenpiteet kaikkien olemassa olevien vesivoimalupien tarkistamiseksi vesipuitedirektiivin tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomen on kiinnitettävä erityistä huomiota ympäristövirtaamiin, kalateiden toteuttamiseen ja muihin haittojen vähentämistoimiin.
  - Suomen vesienhoitosuunnitelmat eivät myöskään sisällä vesivoimalupien uudelleenarviointia.
  - arviot jokien tilasta on tehty puutteellisesti eikä ole otettu kantaa vesistön ekologiseen potentiaaliin.
  - VPD Vesien tila piti olla vähintään hyvä v 2015 mennessä, tavoite siirretty v 2027
  - KHO:n päätös vuodelta 30.6.2020: Oulunjoen osalta velvoitti vesivoimalaitokset rakentamaan alkuperäisen luvan mukaiset kalatiet. ”...*muutoksen tulee olla merkitykseltään vähäinen eikä se saa sanottavasti koskea toisen oikeutta tai etua.*” Alkuperäisessä luvassa kalatie/-porras velvoite on Oulunjoen vesivoimalaitoksissa.

Visiomme 2030 - luvulla

- * Kokemäenjoen reitin voimalaitokset on ohitettu kalateillä
- * Vaelluskaloilla luontaiset kutualueet
- * Tämä mahdollistaa uudenlaisen elinvoimaisen kalastus- ja matkailuelinkeinon jokialueella
- * Vesivoimalaitokset ja elinvoimainen kalakanta toimivat rinnakkain

Kokemäenjoen reitillä sijaitsevia voimalaitoksia

nykyinen omistaja

2020

Kuva.
Kissakosken
kalatie
Hirvensalmi

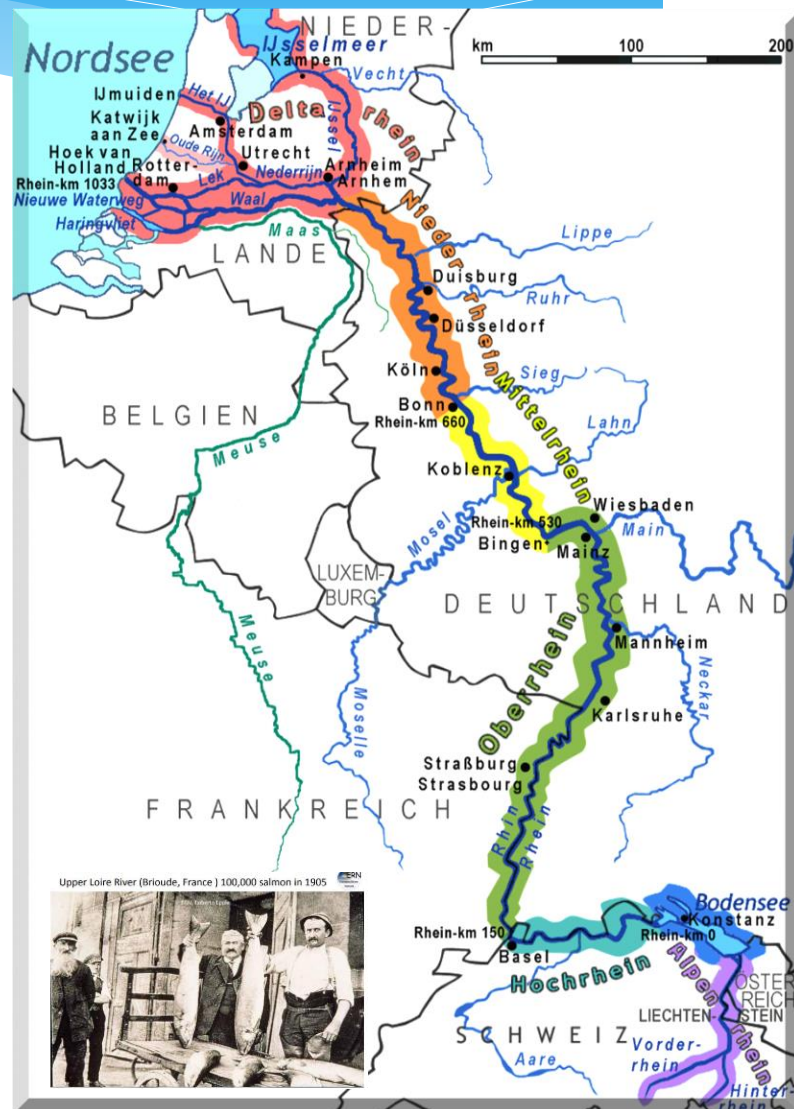
Reinin kunnostus

Ministerikonferenssi 2020:

Kalojen läpivaellus koko jokeen; Vaelluskalojen täytyy päästä Pohjanmereltä ylös aina Reinin putouksille Schaffhausenissa Sveitsissä ja päästävä lisääntymään siellä. Tätä tarkoitusta varten Ylä-Reinin kalatiet on saatava toimiviksi Rhinaussa (2024), Marckolsheimissa (2026), ja Vogelgruenissä olevien patojen ohi (Niin pian kuin mahdollista), sisältäen kaikkien joenmutkien tekemisen toimiviksi sekä vähintään 300 muun vaellusesteen poistamiseen.

Ranskan presidentti **Macron ilmoitti 80 M€ rahoituksesta** Rhinaun ja Marckolsheimin patojen ohitusteiden rakentamiselle.

Euroopan suurin luonnonmukainen ohitusuoma rakennettiin kymmenkunta vuotta sitten Rein-jokeen Saksan ja Sveitsin rajalle Rheinfeldenin voimalaitoksen yhteyteen. Vuoden 2016-2017 seurannan mukaan ohitusuomaa käytti 46 000 kalayksilöä ja 34 eri lajia. Teknisessä rakokalatiessä havaittiin 25 lajia ja 3300 yksilöä

Mörrum joki – onnistunut kunnostus

- Mörruminjoen pääuomassa on 17 vesivoimalaitosta
- Joki on erittäin tunnettu urheilukalastusjoki, johon nousevat niin lohi kuin meritaimenkin
- Korkeusero 139 mpy
- Ruotsi / Kunnat aktiivisia vaelluskalojen palauttamiseksi, taloudelliset hyödyt kalastuksesta ja matkailusta

Foto: Carl Johan Eriksson, Sveaskog

Kuva: Ruotsi Mörrum joki

Kokemäenjoen reitin vaelluskalakannan lyhyt historiaa

Kuva Tammerkoski

Tuhansien vuosien ajan vaelluskalat (siika, lohi, taimen ym.) kasvoivat ja lisääntyivät koko jokialueen reitillä. Lohet nousivat Mäntän koskiin kutemaan ja sieltä poikaset laskeutuivat merialueelle kasvamaan

1200 luvulla Ruotsi asutti alueen. Jokeen rakennettiin lohিপatoja

Vaelluskalakanntaa suojeltiin jo varhain. Ruotsin kuningas Maunu Eerikinpoika määräsi v. **1347**, että ”jokeen rakentakoon jokainen, joka omistaa maata, kuitenkin siten ettei kulkuväylää supisteta eikä kalojen kulkua estetä”.

V 1542 Kustaa Vaasa ilmoitti että jokikalastus julistettiin regaaliksi eli ”kruunun yksinoikeus”. **Tammerkoskessa oli ”kruunun” lohিপato.**

Joesta saatiin satoja tonneja vaelluskalaa vuosittain. Merestä on nousi kudulle vaellussiika, lohi, taimen, ankerias, nahkiainen. Joki oli 1900-luvun alussa Suomen ravunpyynnin keskus

1870-luvulla alkoi tukin uitto, 1920-luvulla vuosittain 3 miljoonaa tukkia uitettiin latvavesistä sahteollisuudelle. Rakennettiin sulkulaitteita, ohjauspuomituksia koskia raivattiin lisää. Tukeista irtoavaa kuoriainesta sedimentoitui joen pohjalle, mikä tuhosi kalojen kutupaikat.

Kalatievelvoite lupaehdossa: Äetsän, Harjavallan, Kolsin ja Tammerkosken vesivoimalaitoksissa. **Lupaehtoja ei noudatettu.** Harjavallan ja Äetsän laitokset sulkiivat jokialueen – toimivia kalateitä ei rakennettu

”MMM on katsonut että kalakantojen hoito Kokemäenjoessa tulee tulevaisuudessaakin perustamaan istutuksiin, vaikka istutettavat kalalajit taikannat saattavatkin muuttua jossain määrin nykyisestä.

1000 1100 1200 1300 1400 1500 1600 1700 1800 1900 2000 2030 2100

Ruotsin vallan kausi 1250 – 1809,

Suuriruhtinaskunta

Suomen valtio perustettu v 1917

On vain ajan kysymys koska kalatiet on rakennettu ja vaelluskalat palaavat Kokemäenjoen reitille

Kokemäenjoen reitin kunnostusyhdistys ry
Pekka Vuorinen
puheenjohtaja

Kiitos

Kuva. Oulun Merikosken kalatie